

Література

1. Совершенствование профессиональной подготовки будущих учителей / [Б.А. Грицок, Р.П. Скульский, С.В. Домбровский и др.] – Л. : Свит, 1990. – 148 с.
2. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді : затверджено Наказом від 21.07.2004 р. № 605 // Завуч (Шкільний світ). – 2004. – № 28. – С. 25–28.
3. Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні / [Т. Бойченко, В. Вадзюк, С. Волкова, В. Муратова та ін.] // Актуальні проблеми валеологічної освіти в навчальних закладах України в сучасних умовах : зб. наук. праць за матеріалами КДПУ імені Володимира Винниченка / [наук. ред. В.М. Манакін]. – Кіровоград, 2001. – С. 5–19.
4. Про вищу освіту : Закон України // Освіта України. – 2002. – № 17 (лютий). – С. 2–7.

СЕРДЮКОВА Р.Б.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ – ВАЖЛИВА УМОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ, ВИХОВАТЕЛЯ

*Учитель – це вічний двигун людської душі,
а вчительська праця – це щоденні творчість і мистецтво.
В.О. Сухомлинський*

Доля нашої держави й окремої особистості безпосередньо залежить від розвитку системи освіти. Приєднання України до Болонського процесу позначило важливу проблему реформування системи вищої професійної освіти, підвищення якості навчання, формування готовності випускників вищих навчальних закладів до подальшої діяльності в суспільстві.

В освітньому процесі у студентів формуються й розвиваються професійні компетенції, які визначають готовність до педагогічної діяльності. Поняття “професійна підготовка” включає в себе “... сукупність загальних і спеціальних компетенцій, що забезпечують успішну роботу за певною спеціальністю...”. Якщо майбутні педагоги сформуєть професійні навички ще в стінах вищого педагогічного навчального закладу, вони зможуть упевненіше стати на шлях самостійного оволодіння педагогічною майстерністю. Все частіше лунає вислів “Молоді вчителі – надія й опора школи. За ними – майбутнє.”

Молодих учителів очікує довге професійне життя. Праця вчителя вимагає особливих людських і професійних якостей, самовідданої любові до своєї справи й дітей. Питання про професійну адаптацію молодого вчителя є досить актуальним, йому необхідна психолого-педагогічна допомога, створення сприятливих умов для адаптації та успішної професійної діяльності.

Мета статті – розглянути педагогічну майстерність як основну умову продуктивної роботи педагога, як важливу умову формування особистості майбутнього вчителя, вихователя.

Останніми роками особливо гостро постає питання про призначення вищої школи. Парадигмальні зміни цілей освіти визначають нове розуміння функцій, здібностей, професійних уявлень учителя, зорієнтоване на компетентність і майстерність. Це відзначають сучасні вітчизняні вчені І.Д. Бех, І.А. Зязюн.

Педагогічні навчальні заклади готують учителів, вихователів. Як удосконалити педагогічний процес? Як домогтися того, щоб їх випускники були готові й здатні виховати саме нову людину, гідну сучасного суспільства?

Учительська праця – це праця створення людської особистості, це виховання молодого покоління, якому судилося продовжити почате старшим поколінням. До

всього, чого досягло суспільство, причетне безпосередньо учительство. Адже в кожного будівельника та хлібороба, робітника й ученого зоряним миттєвостям життя неодмінно передували шкільні роки. Скільки вчених, інженерів, педагогів, які досягли висот у своїй справі, пройшло через руки вчителів, їх розум і серце.

Який же має вплив особистість учителя на підвищення ефективності та якості навчання й виховання? Життєвий досвід показує, що немає іншої такої сфери людської діяльності, крім педагогічної, де б на результаті праці так позначалися особистісні якості працівника, його світогляд, переконання, витримка, самовладання, його вміння впливати на дитячий колектив і вести його за собою.

“Тільки особистість, – писав К.Д. Ушинський, – може діяти на розвиток і визначення особистості, тільки характером можна створити характер” [6]. Робота в сучасних умовах все настійніше вимагає від викладачів педагогічних вищих навчальних закладів педагогічної майстерності, а тим більше, що цей викладач готує сам майбутнього вчителя і прагне до того, щоб його учень став майстром.

Що ж таке педагогічна майстерність? У “Педагогічній енциклопедії” із цього приводу зазначено: “Педагогічна майстерність – високе та постійно вдосконалюване мистецтво виховання й навчання, доступне кожному педагогові, який працює за покликанням” [3]. Педагогічна майстерність – основна умова продуктивної роботи вчителя.

Педагогічна майстерність – це синтез особистих якостей учителя, його знань, умінь і навичок. Високий рівень майстерності передбачає:

- 1) глибоке знання предмета на рівні сучасного розвитку науки;
- 2) методичну озброєність учителя, що забезпечує раціональну організацію навчального процесу;
- 3) уміння “бачити дитину”, колектив, розуміти інтереси й запити учнів, які відчують труднощі ними, швидко схоплювати особливості характеру та здібностей кожного учня, визначати найбільш доцільні форми й методи впливу на учнів;
- 4) вмиле використання якостей своєї власної особистості при організації діяльності учнів.

Перелічені умови майстерності вчителя тісно пов’язані між собою.

Свого часу А.С. Макаренко стверджував, що педагогічна майстерність не є властивістю лише талановитих людей. “Майстерність вихователя не є якимось особливим мистецтвом, що вимагає таланту, але це спеціальність, якої слід навчати так, як треба вчити лікаря, його майстерності, як треба вчити музиканта”, – писав він [2, с. 141–144]. Педагогічна майстерність удосконалюється в міру накопичення досвіду та розширення педагогічних знань, педагогічної освіти, воно включає в себе ряд найважливіших і різноманітних умінь, необхідних для професії вчителя:

- уміння робити складні істини зрозумілими й доступними для учнів, уміння своїм викладанням захопити кожного, не залишити байдужими;
- уміння спостерігати та аналізувати життя учнів, факти, явища, що впливають на формування, що дає можливість учителю приймати правильні рішення, а не діяти наосліп, за шаблонами;
- уміння керувати зростанням колективу, правильно розставити сили в ньому, організувати учнів на виконання загальної справи, чітко планувати роботу, контролювати її, об’єктивно розібратися в результатах, виявити винахідливість, кмітливість у вирішенні організаційних питань;

- спеціальні навички (технічні, трудові, художні, спортивні);
- уміння, пов'язані з технікою педагогічної справи, яким А.С. Макаренко надавав особливого значення: постановка голосу, вміння педагогічно точно розраховувати свої рухи, “трохи грати”, але водночас бути природним і щирим в очах своїх учнів. “Для мене в моїй практиці, – писав він, – як і для багатьох... досвідчених учителів, такі “дрібнички” стали вирішальними: як стояти, як сидіти, як підвищити голос, посміхнутися, подивитися... Тут ми стикаємося з тією сферою, яка всім відома в драматичному або навіть балетному мистецтві: це мистецтво постановки голосу, тону, погляду, повороту. Все це потрібно, і без цього не може бути гарного вихователя”. Все це особливо потрібно викладачеві педагогічного училища, коледжу, інституту, оскільки він не просто вчитель учнів, а вчитель майбутніх учителів.

Учитель, як ніхто інший, змушений усе життя вчитися. “Знання потрібні людині тому, що вона людина, – заявляв В.О. Сухомлинський. – Кожен учитель має бути вихователем розуму учня. Багато біди і труднощів навчання сягають своїм корінням у педагогічну убогість учителя, яка виявляється в тому, що він дає знання, перекладаючи їх зі своєї голови в голову учня, не знаючи, що ж робиться в голові. Щоб дати учням іскру знань учителя, треба ввібрати ціле море світла. Вчитель – це перший світоч інтелектуального життя” [4, с. 5].

Розглядаючи педагогічну майстерність, професіоналізм учителя можна уявити у вигляді вершини піраміди, в основі якої лежать професійні знання, на яких надбудовується професійний досвід, професійна компетентність і професійна придатність.

Такий розвиток професійної майстерності вчителя, вихователя можна розглядати поетапно:

- етап до професіоналізму, коли людина працює, але ще не володіє повним набором якостей справжнього професіонала;
- етап саме професіоналізму, коли людина демонструє стабільно високі результати своєї діяльності;
- етап суперпрофесіоналізму чи майстерності, що відповідає наближенню до “акме” – вершини педагогічних досягнень.

Зміни, що відбуваються в сучасній системі освіти, ставлять перед педагогами завдання постійного підвищення професійної майстерності. На сьогодні різко зріс запит на кваліфіковану, творчо мислячу, конкурентоспроможну особистість учителя, здатного виховати особистість у сучасному світі, що динамічно змінюється.

Враховуючи сучасні вимоги, можна визначити головні шляхи розвитку професійної майстерності педагога:

- робота в методичних об'єднаннях, творчих групах;
- активна участь у педагогічних конкурсах, фестивалях;
- інноваційна діяльність, оволодіння новими педагогічними технологіями;
- науково-дослідна діяльність;
- використання ТЗН тощо.

Педагогічна майстерність учителя вимагає від нього глибоких знань своїх учнів. Треба пам'ятати слова великого педагога К.Д. Ушинського: “Якщо педагогіка хоче виховати людину в усіх відношеннях, то вона повинна, перш за все,

пізнати його в усіх відношеннях” [6, с. 33]. Знаючи особливості своїх учнів, треба вміло ними користуватися. Саме вони й роблять вчителів більш душевно гнучкими, чуйними, добрішими, щедрими душею, емоційними. Доречно згадати тут слова Л. Кассіля: “Якщо б дорослі частіше згадували, якими вони були в дитинстві, а діти замислювалися над тим, якими вони стануть з роками, то старість не поспішала б до нас, а мудрість не спізнювалася”. Добре знання особистості вихованця дає можливість учителю завоювати авторитет, а він є важливим показником майстерності педагога.

Висновки. Педагог-майстер – це людина, безмежно закохана у свою справу, у предмет своєї роботи – учнів. Якщо педагоги володіють цією якістю, то вона легко передається й учням – майбутнім педагогам. Учителю-майстер, наставник, друг, вічно живе в пам’яті своїх учнів. Про це добре сказала письменниця Ф. Вігдорова у своїй книзі “Мій клас”: “... письменник залишає світу книги, художник – полотна, вчитель вічно живе у своїх учнях, їхніх справах, вчинках, характері. У цьому його щастя і частина безсмертя”. Саме таку любов і треба прищепити нашій зміні.

Час висуває вчителю дедалі вищі вимоги. Постійне вдосконалення навчання й виховання молодого покоління – це об’єктивна необхідність розвитку суспільства, його поступального руху вперед. Бути з віком нарівні, працювати, думати, шукати, домагатися подальшого світланку народної освіти – головні напрями педагогічної діяльності.

Усе це вимагає від викладачів ВНЗ постійної роботи над підвищенням своєї педагогічної майстерності як важливої умови формування майстерності майбутнього вчителя, вихователя.

Література

1. Иванов Д. Компетентности и компетентностный подход в современном мире / Д. Иванов. – М., 2007. – С. 365.
2. Макаренко А.С. Изб. произведения / А.С. Макаренко. – К. : Рад. школа, 1985. – Т. 3.
3. Педагогическая энциклопедия. – М. : Сов энциклопедия. – Т. 2. – С. 39.
4. Сухомлинский В.А. О воспитании / В.А. Сухомлинский. – М. : Изд-во политической литературы, 1988. – С. 105.
5. Фролов О.Г. Адаптация преподавателя к профессиональной педагогической деятельности / О.Г. Фролов. – Казань, 2006. – С. 10.
6. Ушинский К.Д. Собрание сочинений / К.Д. Ушинский. – 1950. – Т. 8. – С. 23, 141–144.

СОВВА С.М.

ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В КУРСАНТІВ ВНЗ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Наріжним питанням професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, які охоронятимуть кордони України з різними державами і, відповідно, повинні добре знати норми міжнародного співжиття, є формування їх міжнародної правової культури. З огляду на це *метою статті* є розгляд наукових підходів до сутності міжнародної правової культури майбутніх офіцерів-прикордонників.

На сьогодні склалося шість основних підходів до визначення поняття “правова культура”. Зокрема, В. Владимірова, Р. Могилевський, В. Орехов вважають, що правова культура містить весь комплекс уречевлених та ідеальних елементів, що стосуються сфери дії права. У цьому разі правову культуру ви-